

Alapszabály fejlesztési irányelvek a férfi otthoni erőszak elkövetőkkel dolgozó programok részére

Version 1.1

Bevezetés

A férfiak által nők ellen elkövetett erőszak minden európai országban előfordul, súlyos, széles körben elterjedt probléma. A nők ellen elkövetett erőszak a történelmi okokból egyenlőtlen férfiak és nők közötti erőviszonyok megnyilvánulása, melyek a férfiak nők feletti uralmához, azok megkülönböztetéséhez, fejlődésük meggátolásához vezettek, ami az emberi jogok átható megsértését és a nemek egyenlősége elérésének egyik legnagyobb akadályát jelenti¹. A nemzetközi szervezeteket, mint például az ENSZ-t és az Európai Bizottságot, mint ahogy az EU tagországait is, köti a nemzetközi és a nemzeti jog ahhoz, hogy gondoskodjanak az erőszakos tettek megelőzéséről, felderítéséről, és büntetéséről, függetlenül attól, hogy a tetteket az állam vagy magánszemélyek követik-e el, és biztosítsanak védelmet az áldozatok részére.² A nők elleni otthoni erőszak az intim partner vagy volt partner ellenőrző viselkedésének példája, aminek része a fizikai és szexuális erőszak, érzelmi túlkapások, elszigetelő gazdasági bántalmazás, fenyegetés, megfélemlítés, stalking, de nem korlátozódik csupán azokra.³ A családon belül a nők ellen elkövetett erőszaknak a gyermekekre is van hatása, akiknek szintén joguk van a védelemre és támogatásra.

Az elkövetőkkel dolgozó programokat futtató ügynökségek nagy felelősséggel bírnak minden részes személy iránt. A férfi otthoni erőszak elkövetőkkel végzett munka célja az erőszak megállítása, és az otthoni erőszak áldozatai biztonságának fokozása (nők és gyermekek), de egy nagyobb kiterjedésű, a nemi hierarchiák, nemek közötti erőszak, nemek megkülönböztetésének, illetve a személyi és strukturális erőszak és megkülönböztetés más formáinak megszüntetése felé vezető kulturális és politikai változásba beágyazva is tekintendő. A munka minőségének biztosításához, és különösen az áldozatok biztonságának előtérbe helyezéséhez, valamint ahhoz, hogy a munka ne veszélyeztesse a résztvevők partnereit vagy gyermekeit, irányelvekre van szükség. Az alábbi férfi elkövetőkkel végzett munkához kapcsolódó alapszabály fejlesztési irányelveket a "WWP-Munka Európai Otthoni Erőszak Elkövetőkkel" című Daphne II projekt konzorciuma állította össze, továbbfejlesztését pedig egy 2008-ban Berlinben megrendezett szakértői munkacsoport végezte. Az irányelvek különböző, rokoni kapcsolatban élő partnereik és gyermekeik ellen erőszakot alkalmazó férfi elkövetők részére tervezett programokat címezik meg.

Az európai országok programjai eltérnek célkitűzéseikben, célcsoportjaikban, finanszírozásukban, jogi alapjaikban, valamint sok további szempontból és a munkafeltételek tekintetében. Ezért ezen irányelveknek nem szándéka részletes instrukciók adása. Ehelyett keretet ajánlanak az elkövetőkkel dolgozó programoknak a felelős munkához fontos konkrét alapszabályok kifejlesztéséhez. A következő szakasz leírja az elkövetőkkel dolgozó programok célját és előfeltételeit, a második szakasz pedig bemutatja a legfőbb elveket, melyeket meg kell fontolni a férfi otthoni erőszak elkövetőkkel végzendő felelősségteljes munkához.

Az otthoni erőszak elkövetőkkel végzett munkába integrálni kell az új kutatási eredményeket, és a legjobb gyakorlati tapasztalatokat. Ez egy folyamatban levő eljárás, mely megpróbálja megválaszolni azt az általános kérdést, hogy "mi működik mely férfiak esetében és milyen körülmények között"?

---

¹ Lásd az Egyesült Nemzetek Szervezetének Nyilatkozatát a Nők elleni erőszakról 1993-ból

² Lásd a Tagországok Miniszteri Bizottságának (2002)5 javaslatát a nők erőszak elleni védelméről, melyet 2002 április 30-án fogadtak el

³ Lásd az erre vonatkozó minimális gyakorlati irányelvekről és elvekről szóló nyilatkozatot 2004-ből

A A férfi elkövetőkkel végzett munka előfeltételei

A.1. Célkitűzés

A férfi elkövetőkkel végzett munka legfőbb célja az erőszak áldozatai biztonságának fokozása. Az elkövetőkkel dolgozó programoknak minden szintjükön előtérbe kell helyezniük a női partnerek és gyermekeik biztonságát. Az elkövetőkkel dolgozó programok céljának a férfiak és a velük dolgozó segítők számára egyaránt világosnak kell lennie.

A.2. Együttműködés az áldozatokat támogató szolgálatokkal és beavatkozási rendszerekkel

Az elkövetőkkel dolgozó programok csak egy részét képezik az otthoni erőszak elleni beavatkozás szükségképpen kiterjedt rendszerének, és nem szabad sem elkülönítve futtatni, sem konkrét áldozatokat támogató rendszer létezése nélkül végrehajtani őket. Az elkövetőkkel dolgozó programokat egyéb forrásokból kell finanszírozni, nem pedig az áldozatokat támogató szolgálatok költségén.

Az otthoni erőszakkal való sikeres elbánáshoz az elkövetőkkel dolgozó programokat be kell illeszteni egy beavatkozási rendszerbe, és aktívan részt kell venniük az ügynökségek közötti otthoni erőszak elleni szövetségekben és hálózatokban. Különösen fontos a szoros együttműködés a női áldozatokkal és gyermekekkel dolgozó szervezetekkel, a biztonságukról való gondoskodáshoz és az otthoni erőszak integrált megközelítéséhez. Ezeket az együttműködési irányelveket a nőket támogató szervezetek képviselőinek irányító bizottságokban és az elkövetőkkel dolgozó programok tanácsadó testületeiben való részvételével kell végrehajtani. Szintén fontos az együttműködés és hálózat kialakítás az összes többi, otthoni erőszakkal dolgozó szervezettel, ügynökséggel, és szakértővel (pl. az igazságszolgáltatási rendszerrel, társadalmi szervezetekkel, egészségügyi szervezetekkel, és gyermekvédő szervezetekkel). Az együttműködést és a szövetségekben és hálózatokban való részvételt el kell ismerni és finanszírozásban kell részesíteni.

A.3. Elméleti értelmezés és konkrét koncepció

Az elkövetőkkel dolgozó programoknak arra a megállapodásra és beállítottságra kell alapozódniuk, hogy a nők és gyermekek elleni erőszak elfogadhatatlan és az erőszakos férfiak felelősek az erőszak elkövetéséért. Az elkövetőkkel dolgozó programok teljes személyzetének tartózkodnia kell a elnézéstől, megbocsátástól, és lekicsinyléstől, valamint el kell ítélniük az áldozatok bárminemű hibáztatását. Ezen túlmenően minden elkövetőkkel dolgozó programhoz konkrét elméleti megállapodásokra van szükség, melyek többek között a következő szempontokat tartalmazzák:

- Nemi elmélet – a nemi hierarchia és a férfi jellegzetességeinek megértése, melybe társadalmi, kulturális, vallási, etnikai és politikai hatások is beletartoznak,
- Az otthoni erőszak és a bántalmazás típusainak meghatározása,
- Az erőszak kezdetei – az okok és az erőszakhoz vezető mechanizmusok értelmezése,
- A beavatkozás / változás elmélete – annak értelmezése, hogy miért éppen a javasolt beavatkozások változtatják meg a résztvevők beállítottságát és viselkedését a feltételezések szerint.

Ezeknek az elméleti megfontolásoknak az elkövetőkkel végzendő munka konkrét és írásba foglalt koncepciójához kell vezetnie. Iránymutatásként egy ilyen koncepció kifejlesztéséhez rendelkezésre áll néhány jól leírt modell.

A.4. Hangsúly az erőszak használatának vonatkozó dimenzióin

A férfiak által partnereik ellen használt erőszak összetettségének megfelelő feldolgozásához a beavatkozásnak hangsúlyt kell fektetnie a jelenséghez kapcsolódó egyes tényezőkre, melyeket bemutatható egy ökológiai modellben⁴:

- a társadalmi-kulturális tényezők* tartalmazzák a nemek társadalmi összefüggéseit, a társadalminkban fennálló egyenlőtlen férfiak és nők közötti erőviszonyt, az erőszak áthatóságát kultúránkban a konfliktusokkal való bánás módszereként, az igazságszolgáltatási rendszer és a társadalom szankcióit az otthoni erőszak használata ellen, stb.
- a rokonsági tényezők* tartalmazzák a nemből eredő erőviszonyokat a páron belül, a konfliktusmegoldás és kommunikáció példáit, stb.
- Egyéni tényezők*, melyek a következő kategóriákba oszthatók:
  1. *A kognitív tényezők* közé tartoznak a nemek egymás közötti viszonyaira és szerepeire vonatkozó hiedelmek és beállítottságok, a kapcsolattól (pl. romantikus szerelem), a partnertől és a gyermekektől (pl. szolgálatokra való jogosultság), valamint maguktól (pl. férfiasság, identitás) való elvárások,
  2. *Az érzelmi tényezők* tartalmazzák a düh, frusztráció, hiba, szégyen, féltékenység, félelem, stb. nemekre alapuló szabályozását (azonosítás, megértés és kifejezés) és az alapjukul szolgáló kísérleti mintákat (ragaszkodási minták, az identitás észlelése, elvárások, stb.),
  3. *A viselkedési tényezők* közé tartozik a nemre alapuló erőszakos és ellenőrző viselkedés helyettesítése a tiszteletteljes és egyenlő viszony iránti készségekkel és képességekkel, mint például empátiával, kommunikációval, konfliktusmegoldással, a stressz és a düh kezelésével, stb.

B A férfi elkövetőkkel végzett munka legfőbb elvei

B.1. A partnerrel való kapcsolat és annak támogatása

A partner biztonságának fokozásához az elkövetőkkel dolgozó programoknak biztosítaniuk kell a férfiak partnereinek tájékoztatását a program célkitűzéseiről és tartalmáról, és annak korlátairól (pl. nem garantálható az erőszakmentesség), arról, hogy a partner miként használhatja fel a programban való részvételét a nő befolyásolásához vagy további ellenőrzéséhez, és hogy milyen módon kaphatnak támogatást és biztonságot saját tervezéssel. A partnerek által rendelkezésre bocsátott információt be kell vonni a kockázat felbecsülésébe és az elkövető kiértékelésébe. Figyelmeztetni kell a nőket, ha partnerük kilép a programból, vagy ha a segítők észlelik, hogy veszélyben van a nő vagy a gyermekek.

Bizonyossá kell tenni számukra, hogy a partnerrel való kapcsolattartás számukra teljesen önkéntes és nem tartalmaz semmilyen felelősséget a férfi programban való részvétele vagy előrehaladása iránt. El kell fogadni a nők szükségleteit és erőfeszítéseket kell tenni a kapcsolattartásból eredő bárminemű veszély minimalizálására. A partnerrel való kapcsolattartást egy áldozatokkal foglalkozó társult szervezet vagy maga az elkövetőkkel dolgozó program is biztosíthatja.

B.2. Gyermekvédelmi politika

A bántalmazásos viszonyok között élő gyermekekre mindig hatással van (közvetlenül vagy közvetve) az otthoni erőszak. Ezért az elkövetőkkel dolgozó programoknak előtérbe kell helyezniük ezen gyermekek kilátásait a férfiakkal végzett közvetlen munka és a széleskörű beavatkozási rendszer és a más ügynökségekkel való együttműködés szintjén egyaránt. Egy specifikus gyermekvédelmi politikát kell kialakítani a programhoz kapcsolódóan, mely tartalmazza a helyi jellegzetességnek és jogi szituációnak megfelelő, konkrétan végrehajtandó lépéseket, ha veszélyben van egy gyermek. Az otthoni erőszak gyermekekre és a résztvevők szülői szerepére gyakorolt hatásának az elkövetőkkel dolgozó programok részét kell képeznie.

---

⁴ Lásd az Bronfenbrenner 1979, Dahlberg & Krug 2002

B.3. Felfogások és szemléletek az elkövetőkkel végzett közvetlen munkában

Az elkövetőkkel dolgozó programok arra a hitre alapszanak, hogy az emberek képesek megváltozni.

Az elkövetőkkel dolgozó programoknak felelőssé kell tenniük a férfiakat, akikkel dolgoznak, az általuk elkövetett erőszakért, és hangsúlyozniuk kell, hogy felelősséget kell vállalniuk erőszakos viselkedésükért és annak következményeiért. Azonban így is fontos, hogy az orvosok tiszteletteljesen és belső értékekkel rendelkező személyekként kezeljék az elkövetőket.

A programok egyik alapvető feltételezése az kell legyen, hogy az erőszak használata egy lehetőség. Ezért a férfiakkal végzett munka egyik legfontosabb célja az elkövetők annak felismerésében való támogatása kell legyen, hogy felismerjék, az erőszak használata egy választási lehetőség. A tagadásról, igazságszolgáltatásról, elnézésről vagy mások hibáztatásáról folytatott eszmecsereket meg kell tagadni és szüntetni.

Részletes hangsúly fektetése az erőszakos viselkedésre a konkrét tettek, gondolatok és érzések felidézésével, segít a férfiaknak az erőszak felhasználásában betöltött aktív szerepük felismerésében. Az általuk a partneren és gyermekeiken elkövetett erőszak sok különböző hatásának és következményeinek részletes vizsgálata elősegíti a férfiak empátiáját, felelősségre vonhatóságát, és változásra való motivációját.

Az orvosoknak biztosítaniuk kell, hogy a kliensek, áldozatok és elkövetők egyaránt ne szenvedjenek kárt a program megközelítéseinek következtében. Fel kell ismerniük, hogy bizonyos esetekben (pl. alkoholproblémák, személyi rendellenességek) célravezetőbb lehet átutalni az illetőt egy érdekeit jobban szolgáló szolgálathoz.

B.4. Rizikóbecslés

Szisztematikus rizikóbecslést kell végezni. Az olyan férfiak azonosítása, akik nagy valószínűséggel erőszakossá válnak, lehetőséget ad a segítőknek megfelelő intézkedések megtételére az áldozatok biztonsága érdekében, és fontos információt biztosít az egyedi kezelési igények tekintetében. A rizikóbecslést el kell végezni és dokumentálni kell a program felvételi időszakában és bármikor, amikor az elkövető viselkedése vagy a szituáció a rizikó esetleges változását indokolja. Az összes lehetséges információforrást be kell vonni a rizikóbecslésbe, különösen a partner kilátásait, de a rendőrségi nyilvántartást és más ügynökségek résztvevőire vagy családjára vonatkozó információit is. Tekintetbe kell venni a rizikóbecslés pontosságának korlátait.

B.5. A személyzet képzése

Az elkövetőkkel végzett munka magas minősége érdekében a segítőknek a következő képzettségekkel kell rendelkezniük alapképzésük mellett:

- Elkötelezettség a az erőszaktól mentes viszonyok és a nemek egyenlősége mellett
- Különleges erőszak tudatossági képzés
- A nemi szerepekhez és azonosságához való saját viszony, valamint a nemi hierarchiák és szexizmus iránti érzékenység feldolgozása
- A saját erőszakos és domináns viselkedési tendenciák feldolgozása, a saját erőszaktörténet ismerete
- Az erőszakos viszonyok dinamikájának széleskörű megértése
- Folyamatos képzés és megfigyelés
- Csoportmunkához szükséges képességek (csoport segítők részére)

Amennyiben a segítők nem szabályozott etikai kódexszel rendelkező szakértők (pl. elismert pszichológusok / pszichoterapeuták), specifikusan szabályozni kell az olyan etikai kérdéseket, mint a bizalmasság, adatvédelem, segítő-kliens viszony, stb.

B.6. A minőség biztosítása, dokumentálása és kiértékelése

A minőség biztosításának, a munka dokumentálásának és kiértékelésének minden egyes program alapvető részét kell képeznie. Az elkövetőkkel dolgozó programoknak dokumentálniuk kell és ki kell értékelniük a program folyamatait és eredményeit.

A segítőknek intézkedéseket kell kialakítaniuk és végrehajtaniuk munkájuk folyamatainak és eredményeinek folyamatos ellenőrzéséhez, és viszonyítaniuk kell azt a legjobb gyakorlat és a kutatás nemzeti és amennyiben lehetséges, nemzetközi felismeréséhez. Ezen intézkedéseknek tartalmazniuk kell a következőket:

- Rendszeres csoport ülések és megfigyelés,
- A munka folyamatos dokumentálása,
- E dokumentáció elemzése,
- A program eredményének belső és külső kiértékelése.

A dokumentálásra és kiértékelésre vonatkozó fontos szempontok részletesebb leírása megtalálható az internetes oldalon (lásd lejjebb).

C. További információ

Ezen, az otthoni erőszak férfi elkövetőivel dolgozó programok részére összeállított irányelvek felhasználhatók a programok alapszabályainak kifejlesztéséhez vagy felülvizsgálatához. A meglévő alapszabály tanulmányokhoz, melyek példaként szolgálhatnak az alapszabályok részletes kidolgozásához, és további információhoz kapcsolódó linkek megtalálhatók a következő címen: www.work-with-perpetrators.eu.

© WWP – Work with Perpetrators of Domestic Violence in Europe

A WWP–Munka Európai Otthoni Erőszak Elkövetőkkel projektet 2006 – 2008 között a következők finanszírozták:			
	A Daphne II Program célkitűzése a gyermekek, fiatalok és nők elleni erőszak leküzdése (EU)	 Federal Ministry for Family Affairs, Senior Citizens, Women and Youth	Szövetségi Család-, Idős-, Nőügyi és Ifjúsági Minisztérium (Németország)